

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pólí. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 11. junija 1884.

Obseg: Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva. — Čistite sadna drevesa! — O državnem gozdnem nadzorstvu in pogozdovanju Krasa na Kranjskem. (Konec.) — C. kr. kmetijska družba kranjska. — Trgovinska in obrtna zbornica. — Kranjske klobase pa A. Nagelejevo motovilo. (Dalje.) — Govor dr. Bilinskega o šestem oddelku obrtniške postave v državnem zboru 16. maja. (Dalje.) — Noč pred sv. Dnevom. (Dalje.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.**Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.**

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

Sadjarstvo je, ako je v eni deželi (in ne le v posamesnih krajih ali srenjah) v pravi, to je, veliki meri čez in čez razširjeno, po pravem gospodarskem načrtu vredjeno in gojeno, gotovo velicega gospodarskega pomena. Da nekateri, jako vneti prijatelji sadjarstva, smatrajo to še celó za najpomembnejšo vejo kmetijstva, češ, da ravno z njeno pomočjo se dá najhitrejšé in najgotovejšé blagostanje kmetovalcev po sadjarstvu ugodnih krajih povzdigniti. No, to je odločno pretirano smatranje, kajti, sadjarstvo je in ostane povsod, kjer je s kmetijstvom spojeno, sicer jako važna, toda vendar le postranska vejica kmetijstva. Da je temu res tako, spričujejo nam cele velike, v sadjarstvu najodličnejše dežele, kakor: Saksonska, Česka, Würtemberška itd. V teh deželah je sadjarstvo užé vendar do tako visoke stopinje dospelo, da nima le vsak kmetovalec, bodi-si majhen ali pa velik, svojega lastnega, razmerah večjega ali manjšega sadnega vrta (ali sadovnjaka), marveč ima tudi vsak med svojimi njivami posamesne vrste sadnega drevja zasajene, in obsajena so v teh deželah tudi vsa erarična, vsa skladna, vsa občinska, da še celó vsa poljska pota z drevoredi sadnega drevja. Pa, ako vsakega posameznega kmetovalca teh dežel vprašamo, mu je li sadjarstvo poglobitna veja gospodarstva, ali mu daje ono poglobiti dohodek? — odgovoril nam bode svestno, da ne, ampak da je to živinoreja ali poljedelstvo itd.

Poglobiti kmetijski dohodek zamore sadjarstvo le tam biti, kjer se gospodar skoro izključljivo le s tem peča, kar je pa le redkokrat, in le pri največih, jako jako dosti sadja porabečih mestih mogoče. Okolo Pariza na pr., se nahaja dosti majhnih gospodarstev, katerim je poglobiti in skoro tudi edini pridelek, krasno, na kaj umetnih špalirjih pridelano namizno sadje. Med špalirji pridelujejo le še kuhinjsko zelenjavo kakor postranski pridelek. Taka gospodarstva pričela so se po navodu slavnega barona Babota tudi užé v okolici Dunaja udomačevati, in taka gospodarstva bi bila tudi,

ako kje, gotovo v najbližji okolici Trsta, na pravem mestu.

Sadjarstvo je toraj brez vsega pretiranja lahko velicega postranskega gospodarskega pomena, pa biti mora, kakor smo koj v pričetku rekli: 1) V pravi meri, 2) po pravem gospodarskem načrtu, in 3) pravilno gojeno.

K točki 1.

Da bi bilo kje na Kranjskem — in reči se sme tudi na Slovenskem — sadjarstvo dandanes užé v preobili meri zastopano, smemo trditi, da ga ni še kraja, pač pa je sadja v obče še povsod mnogo mnogo premalo. Nahajajo se užé marsikje posamezni gospodarji, kateri dosti, da, mogoče da še celó prav dosti sadja pridelujejo; toda koliko pa imajo oni tudi takih sosedov, kateri ga še celó za domačijo dosti premalo, ako ne kar nič ne pridelujejo, kaj še le za trgovino. Da in odkritosrčno, dasiravno nam Slovencem ne v čast, ampak v veliko sramoto moram priznati, da se med nami še tudi kraji nahajajo, v katerih se sadjarstvo kar zaman išče. „Pri nas ni za sadje, ker noče roditi“, se zanikerneži po takih krajih izgovarjajo; pa kako hoče roditi, ako se ga ne sadi!

Da bi se sadjarstvo na Kranjskem v krajih, kjer ga je še premalo, ali pa užé celó tam, kjer ga še skoro nič ni, bolj ko mogoče povzdignilo, storilo se je užé marsikaj. Kmetijska zgodovina nam hrani na pr. imena časti in hvalevrednih gospodov, kateri so si lastne sadne drevesnice osnovali, da so v njih drevje za lastno potrebo, posebno pa za brezplačno razdelitev med farane pridelovali. Vspeh prizadetja takih blagih mož je bil in je še dandanes kaj dovoljen, toda taki možje so bili kaj redki in so osobito dandanes.

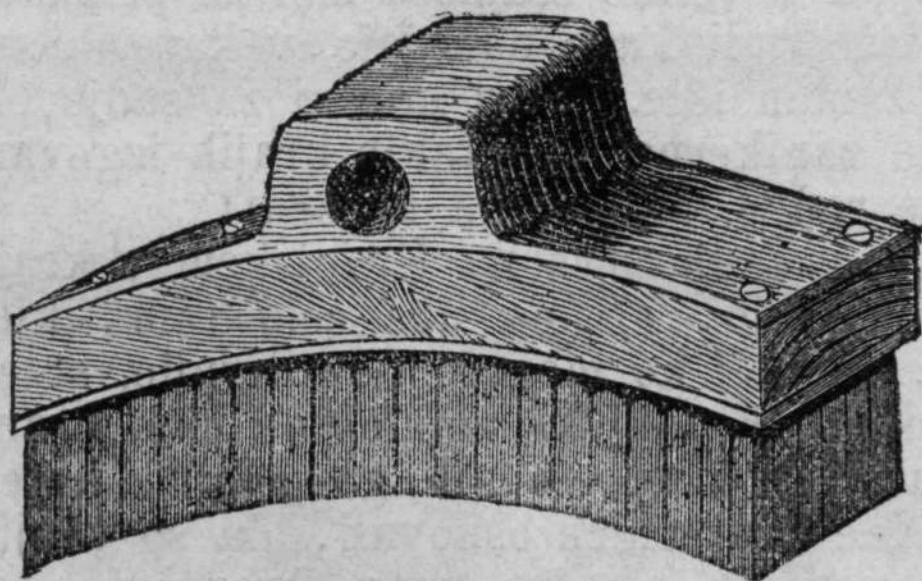
Od strani slavne vlade storilo se je po c. k. kmetijski družbi v isti namen tudi užé marsikaj! O svojem času delile so se najmarljivejšim sadjerejcem svestinje, po tem denarne podpore, konečno prišle so na vrsto pohvalne diplome. Pa, ker se je prevedelo, da vse to le še premalo izdá, sililo se je na to, da so se ljudskim šolam z vladno denarno podporo sadne drevesnice preskrbele; le žalibog! da se je za to prej skrbelo, kakor pa za to, da bi se učitelji na pripravnih zadostno teoretično in praktično poučili. Naravni nasledek tega narobe-postopanja bil je se ve da ta, da se v dostih srenjah za drevesnico potrebni svet

niti omislil ni, ker niso vedeli, komu naj bi ga izročili. No, v drugih krajih se je sicer za drevesnico potrebni svet omislil, toda nikdar se ni za-njo porabil; ali je pa eden učitelj z drevesnico sicer pričel, pa se je tudi kmalu naveličal, bodi-si, ker se je prepričal, da o stvari vendar-le premalo razume, ali bodi-si, ker se je prepričal, da je komoditeta vendar-le lepa reč na svetu. Resnica je pa tudi, da se je v dostih krajih učitelj pri najboljši volji in pri zadostni znanosti drevesnice vendar-le naveličati moral, ker je sprevidel, da srenjskemu zastopstvu, da srenjskemu odboru na drevesnici čisto nič ležeče ni, in da ji dosledno tudi še najpotrebnejših sredstev nakloniti ni hotel. Izročil se je učitelju znabiti kak košček srenjskega pašnika ali morda tudi nalašč za to kupljenega sveta, in mislili so, da je s tem uže vse opravljeno. Kakor da bi učitelj z otroci vse storiti zamogel, ali pa, kakor da bi bil tako izvrstno plačan, da bi zamogel iz lastnega žepa za drevesnico trositi.

(Dalje prihajajo.)

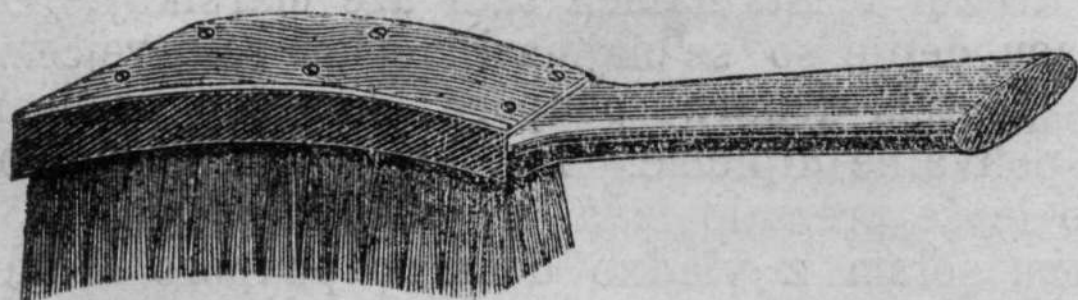
Čistite sadna drevesa!

Mimo snaženja sadnega drevja je čiščenje debel in vej mahu, lišajav in uže odmrle lubadi najpoglavitejše in neogibno potrebno delo sadjerejčev. Lišaj namreč ne odvzame samo drevesu tako potrebnega sokú, temveč v njem, kakor tudi v mahu in v uže odmrli lubadi napravljajo mrčesi svoje zalege. Toliko potrebneje je tedaj čistiti drevesa teh pritepkov, ki je le grdijo. V to porablja se različnih orodij, posebno tako zvanih drevesnih strgulj. Toda tu je treba posebno paziti, ker se s strguljo lahko rani lubad ali še nov les, kar pa lahko prouzroči, da se drevo ali popolno posuši ali vsaj zboli. Kakor vse, tako so tudi orodja za čiščenje dreves napredovala. Mesto prej omenjenih strgulj uporabljajo se sedaj vedno bolj krtače iz jeklene žice (Stahldraht-Obstbaum-Rinden-Bürsten), s kojimi se drevje čisti ne samo čedneje, ložje in hitreje, temveč tudi veliko varneje. Take krtače, kakor so tu upodobljene, dobijo se pri „Land- und forstwirtschaftliches Verkehrsbureau in Wien, III.“

Podoba 1.

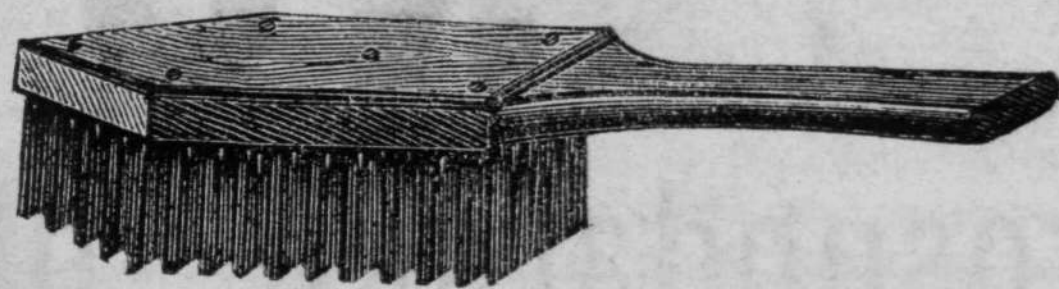
Krtača (pod. 1.) služi v čiščenje starejih dreves. S prekljo, kojo se pritrdi v uho, dosežejo se tudi najvišji deli drevesa. Cena 1 gold. 80 kr.

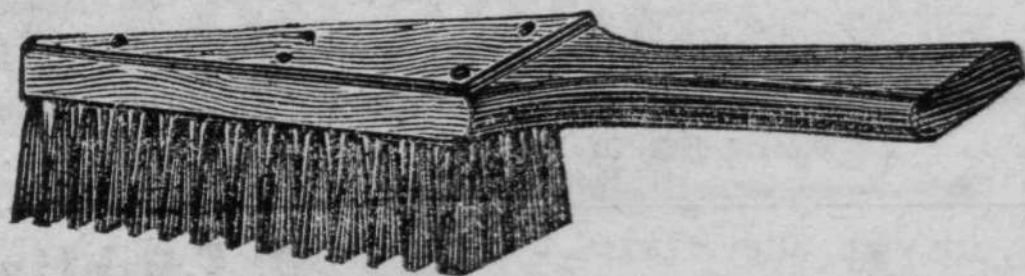
Podoba 2.

Pod. 2. kaže nam malo zakrivljeno krtačo z ročem, rabi se posebno za mlada drevesa. Ker se pa iz-

delavajo krtače te baže tudi brez ročajev, tako, da se na daljše droge lahko pritrdijo, služijo v čiščenje lubadi tudi pri uže starejšem in višjem drevju.

Podoba 3.

Podoba 4.

Krtači (pod. 3. in 4.) ste klinasto ošpičeni, tako, da se tudi lahko koti, ki je delajo veje, osnažijo mahú in lišajev. Cena krtačam pod. 2, 3 in 4 je od 75 kr. do 1 gold.

O državnem gozdnem nadzorstvu in pogozdovanju Krasa na Kranjskem.

(Konec.)

Čeravno še nimamo enake postave, vendar se je uže precej Krasa pogozdilo, ne bode toraj odveč, ako se hvaležno spominjamo mož, kateri so za blagostanje Kraševcev nekaj storili.

Temeljni kamen k pogozdovanju Krasa položil je leta 1873. tedajni in prvi c. kr. deželni gozdni nadzornik na Kranjskem, gosp. Ludovik Dimic, z napravo štirih gozdnih drevesnic v Postojni in Senožečah. Ta gospod, kateri je zdaj v visoki gozdarski službi v Gmundenu poleg Dunaja, imel je tudi prve tri potne poduke „o pogozdovanju Krasa leta 1871. v Postojni, Senožečah in Bistrici“. Kdor se hoče o pogozdovanju Krasa temeljito podučiti, naj vzame isti letnik „Novic“ v roko in čita izvrstni govor omenjenega gospoda.

Nadaljeval je pogozdovanje Krasa bivši dež. gozdni nadzornik za Dimicom, sedanji višji gozdni svetovalec, tehnični zastopnik državnega gozdnega nadzorstva v poljedeljskem ministerstvu, gosp. J. Salzer. On je v resnici prvi pričel zasajati Kras, in sicer na pašniku „Ostri vrh“ pri Postojni. Sadike jemali smo iz državnih gozdnih drevesnic v „Golobčevcu“ pri Postojni.

Z vidnim vspedom in največ prostora pogozdilo se je pa pod vodstvom sedanjega c. k. deželnega gozdnega nadzornika za Kranjsko gosp. V. Golla s prijazno podporo visoke deželne vlade in njenega za povzdigo gozdarstva vnetega zastopnika deželnega predsednika gosp. barona Winklerja.

Na ta način se je do zdaj 350 Ha. obsežnega pustega Krasa zopet pogozdilo. To delo stalo je državo 20.200 gold. Porabilo se je 1.656.925 sadik, 68.000 topolovih natičev, 760 kilogr. pravega kostanja in 2100 kilogr. smrekovega semena.

Letošnjo spomlad posajali smo 45 Ha. obsežnih nasadeb in 41 Ha. obsežnega prostora na novo pogozdili. Za posadbe rabili smo 236.000 črnega bora in 4000 jesenov. Za nove nasadbe potrebovalo se je 235.000 črnega bora, 15.000 akacij, 5000 jesenov in 5000 pravih kostanjev. Delo stalo je 2000 gold. Zaračunjeni so pa tudi stroški za pošiljanje sadik po železnici in na nasadbe.

Sadike za pogozdovanje Krasa izrežajo se od leta 1875., ko so se opustile državne drevesnice v Posto-

ki se pa navadno vsled slabo speljanih razorov v teh nabira, v rasti zadržujejo in celo poginejo.

O vsem tem rečenem prepriča se lahko sleherni, ako prehodi naša polja o času mlade setve — našel bode gotovo te izjave opravičene.

Koliko prostora pri razoru praznega, koliko površja pomanjkljivo posejanega, kako zanikrna, slaba rast pri razoru! Nasprotno pa posamezno kaka gosta, pregosta rast — na korist slame — v sredi kraja! koliko zrna zametanega, ki bi nam dalo umno vporabljeno lahko boljše žetve!

In čem bolj ozki so kraji, temveč je škode, temveč je prostora praznega — tembolj se zmanjša plošča plodonosne zemlje! Ni ta škoda izdatna dovelj, da bi se v ugodnejših legah oranje na ozke kraje zapustilo in pričelo orati na široke kraje. Polja postanejo iz naštetih vzrokov — po izkustvu umnih kmetovalcev — dosti bolj plodonosna.

Naredijo se ti kraji navadno po 18—20 in več brazd široki. Površje krajev se dela ravnò in njih lega naj bo po padu zemljišča. Brazde orjejo se tega del enako globoko in razori speljajo naj se dobro, da se voda lahko odteka. Pri strmi legi naredijo se kraji se ve da v navpični meri na pad zemljišča, da nam ne odnaša voda prsti.

Vodilo: „Čem manj razorov je, tem bolj se povekša plošča plodonosne zemlje“, pripravilo je umne kmetovalce k oranju brez krajev — se ve da v najbolj ugodnih legah, ki pa Dolenjski tudi ne primanjkujejo popolnem. Za odpeljavanje preobilne mokrote spelja se pa pri tem načinu obdelovanja po potrebi ena ali več brazd s plugom, kateri se po strani drži, da naredi bolj trikotni jarek. Te brazde naredijo se vestno po padu zemljišča in treba jih je večkrat čistiti. Dobro speljane brazde za odtekanje vode nadomestujejo razore pri polji, katerega smo na kraje orali. Na Českem in drugod je tako oranje na ugodnih legah splošno, radi kojega njim zemlja tudi dosti večji vžitek daje.

Preiskujmo tudi mi dane nam razmere in izvolimo si pravi način obdelovanja v tem oziru in pokazati se hoče, za koliko bolj smo se okoristili z umnim obdelovanjem. (Dalje prih.)

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

V dostih krajih je bilo tudi slučajno, da je učitelj z drevesnico prav resno, in dasiravno po velikih zaprekah, tudi z vidnim vspehom začel, toda premestili so ga, ali si je pa sam na boljše mesto pomagal; njegov naslednik — ali pa že celo naslednica! — je pa vse zopet opustil.

In tako je od večine nekdanjih drevesnic ljudskih šol danes le še prostor, katerega ima kdo v namenu, ali pa še tega ni. So sicer v tej zadevi tudi izjeme, to je, najde se še sem ter tje kaka drevesnica ljudske šole, pa v koliko slučajih bi bilo boljši, da bi niti teh ne bilo, bodi-si zaradi tega, ker so v takem stanu, v kakoršnem bi nikakor biti ne smele, ali pa zaradi tega, ker so povod razprtijam, neslogi med učiteljem in srenjo, ali pa med učitelji samimi. Prvo je navadno tam, kjer si misli učitelj, da ima pravico ker je bil drevesca izgojil, jih tudi prodati; drugo pa

tam, kjer je po več in vrh tega še oženjenih učiteljev na eni in isti šoli nameščenih.

Navadno ima namreč šolsko drevesnico le eden učiteljev v oskrbi, in čestokrat ne tisti, kateri o stvari največ razumi, ampak morda tisti, kateri je le gotovim gospodom najbolj pri srci, če tudi o stvari le malo, ali morda še celo skoro nič ne razumi. Ko pride čas za oddajanje drevja, oddaja ga za denar, od katerega le malokdo ali pa tudi nihče ne vé, kam se steka, kako zaračuni itd.

Sicer se pa tudi po takih drevesnicah in to ne redkokrat, uže odrastlo rodeče drevje nahaja, nahaja se v njih tudi lahko velik, ako ne še celo prevagljivi del prostora s krompirjem, fižolom, salato, mogoče še celo z večletnimi kuhinjskimi rastlinami, kakor so špargeljni, zasajen, kar je ravno vse kaj rado povod razprtiji, in stvari — šoli — škodljivo. Da se nam ne bode od katere strani krivična sodba o drevesnicah ljudskih šol očitala, hočemo priznati, da je mogoče, da se nahaja kje tudi kaka, katera je v vsakem oziru brez graje toda — videli je še nikjer nismo.

Današnje drevesnice ljudskih šol ne morejo toraj po vsem tem toliko zadostiti, da bi se sadjarstvo v zadostni meri po deželi udomačilo, ker prvič so kakor rečeno, naši gospodje ljudski učitelji še v prevagljivi večini stroki, to je sadjarstvu dosti premalo kos, in drugič bi trebalo tudi, da se drevesnice ljudskih šol, to je, da se njih oskrbovanje v vsem prav postavno določi in uredi, ker sicer ne bodo nikdar do prave sistematične trdnosti dospele.

Da se gospodje učitelji v stroki zadostno podpró, bi bilo pred vsem potrebno, da se na pripravnici kmetijski strokovnjak namesti previden s potrebno drevesnico, kateri bi sadjarstvo temeljito teoretično, in posebno pa praktično podučeval. Zastran današnjega kmetijskega poduka na pripravnici si niso učitelji pač prav nič na boljšem, kajti, kakor se iz popolnem zanesljivih ust sliši, opravi zdajšnji gospod profesor naravoslovskih predmetov in ob enem kmetijstva, vse sadjarstvo v poldruguri uri(!). To je pač nič in trikrat nič, in kak čudež potem, ako pride se ve da v mestu rojen in izrejen gospod učitelj na deželo, kateri ni v stanu pšenice od rži ločiti, pa tudi ne hruševnega drevesa od bukve, kaj še le od jablane.

Ljudske učitelje na pripravnicah v vsem kmetijstvu temeljito podučevati, je pač nemogoče pa tudi čisto nepotrebno, kajti kje in kedaj pridejo oni v položaj, na deželi v vsem kmetijstvu vspešno podučevati, ker za to niti časa nimajo.

Prav lahko bi se pa učitelji na pripravnici v sadjarstvu, trtoreji, gnojeznanstvu in čebelarstvu temeljito podučevali; oni pa tudi prav lahko v teh predmetih potem z vspehom na deželi uže bolj odrastle učence, posebno pa postavne kmetovalce podučé, in ako to storé, storé kakor ljudski učitelji pred Bogom in ljudmi dovolj, več od njih zahtevati je neopravičeno in tudi skoro uže nespametno.

Ker je slavni deželni zbor sprevidel, da se na ljubljanski pripravnici učitelji res tako malo, tako izginljivo malo kmetijstva in osobito sadjarstva naučé, da niti od njih (ako se privatno ne potrudijo, kaj več se navaditi) zahtevati ni mogoče, da bi na deželi z vspehom za povzdigo sadjarstva kaj storili; ustanovil se je, in to na predlog in prošnjo vrlega ljudskega učitelja gosp. Matije Ranta na Slapenski vinarski in sadjarski šoli, poseben tri tedne trajajoč učiteljski kurs. Ta kurs je, ako od pravih, za stvar resnično ljubezen goječih slušateljev obiskan, kajti z onimi, kateri, kakor bi Dunajčan rekel, le „der Hetz wegen“ na Slap pridejo, ni stvari čisto nič pomagano, ampak

le škodovano.*) Vsa čast gospodom, kateri so v preteklem letu v slapenskem kurzu bili, in Bog dal, da bi vidno le taki va-nj zahajali. Da ne more ta kurs toliko koristiti, kolikor bi pravi temeljiti poduk na pripravnici sami koristil; no, to se razumi pač samo o sebi, in zato je pač „pravična želja“, da se temu prej ko le mogoče opomore.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijske novice in izkušnje.

* Da je trtna uš tudi uže na Kranjskem, poroča vodstvo ljudske šole v Veliki Dolini okrajnemu glavarstvu na Krškem. Vsled poročila imenovanega glavarstva na c. kr. deželno vlado v Ljubljani, podal se je na pregled dotičnih vinogradov pretečeni ponedeljek tajnik c. kr. kmetijske družbe in popotni učitelj Gustav Pirc.

**

* Po poročilih hrvatskega uradnega lista pokazala se je trtna uš (*Phylloxera vastatrix*) v Okičanskih vinogradih. Po mnenju tajnika hrvatsko-slavonske kmetijske družbe g. Kuralta se je nevarna uš vgnjezdila uže po vsih vinogradih okoli Brdoveca, Plješivice in okoli Jaske.

**

* C. kr. finančno ministerstvo je naročilo oskrbništvu salin v Wieliczki, da razpošlje za poskušnjo po novem načinu narejeno živinsko sol na nekatere gospodarje na Českem, Moravskem, v Šleziji in Galiciji. Od teh poskušenj bode odvisno, ali se bode nova živinska sol vpeljala ali ne.

**

* *Kako se zamorejo sodi, v katerih je bil hranjen spiritus ali žganje, porabiti ali pripraviti za vino, tako-le popisuje goriški „Gosp. List“: Navadno so taki sodi trdni pa po nizki ceni, zato jih radi kupujejo tudi vinorejci. Če je bil v sodu špirit jako ščiščen, rektificiran, potem zadostuje, da se sod z vodo splakne, preden se z vinom napolni. Drugače pa je treba postopati s sodom, ako je v njem bil špirit nizke vrste, nečist, še poln patoke, kar tudi lahko z nosom spoznamo. Kedor ima parni stroj na razpolago, to lahko izvrši, namreč da spusti soparja ali puha v sod, sopar prešine vse doge in treba to izhuhanje tudi parkrat ponavljati, dokler teče iz soda voda brez duha po patoki. Žal, da je to sredstvo le velikim posestnikom na razpolago, mali vinorejec si mora pomagati s tem, da vlije v tak sod vrelega luga, s katerim kota sod sem ter tje in to ponavlja, dokler teče iz soda voda brez duha. Prav tako je treba po nasvetu J. Rüdingerja ravnati s sodom, v katerem se je hranil rum, sicer dobi vino po njem duh in to bo slehern lahko spoznal ali pa lahko sumičil, da se je vino umetno ponarejevalo. Res boljšega od izparenja z vodno paro za izčiščenje sodov ni.*

P.

*) Tako so nekateri, pa le nekateri slušatelji I. kurza na Slapu l. 1882. po svojem izstopu, prav surovo v rajncem „Brenceljnu“ čez pisatelja teh vrst, tadajšnega adjunkta šole, in sploh čez celi kurz zabavljali. No, s tem so se ve da le svojo surovost svetu razodeli.

Vred.

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Ker je član državno-železničnega sveta za Trst, g. Teuschel, predlagal, naj bi se kolikor možno cene zvezne tarife dosegle, je to dalo povod poročevalcu g. K. Luckmannu, da je gospode opozoril, da take znižane zvezne tarife časih morejo škodovati trgovini in obrtu ob progah v provinciji. Tako so nizke vozne cene za blago za Trst od strani južne železnice skoro popolnem uničile našo trgovino z žitom in mlinarsko obrt. Ker so se na pr. v južno-severno-avstrijsko-ogerski zvezni promet sprejele postaje Trst, Reka, Gorica in Zagrado, a Ljubljana ne, so vozne cene za imenitne reči iz Česke v Trst in v Gorico veliko nižje, kakor za skoro 160 kilometrov bližjo postajo Ljubljano; za žagan les iz Selzthala v Trst za daljino 517 kilometrov se plača skoro ravno toliko železniške vozarine, kakor za enako prevažanje od kranjskih postaj v Trst pri polovični oddaljenosti; iz Beljaka v Trst (277 kilometrov) je vozarina za žagan les uže viša, kakor iz Selzthala; lesovna tovarna v Tržiči mora za lesovino, naloženo na železniške vozove, od Kranja v Trst skoro 25 gold. za voz več plačati vozarine, kakor pa 79 kilometrov bolj oddaljena postaja Thörl v Trst.

Ta krivica in poškodba trgovine in obrtnije, kateri nastajata vsled tarifnih anomalij, sta dali gosp. poročevalcu povod, da je stavil naslednji, tarife zadevajoč predlog: „Slavno c. kr. ravnateljstvo naj razmišlja, če bi se tarife južno-severno-avstrijsko-ogerske zveze in refakcijske (odbitkovne) tarife ne mogle tako spremeniti, da bi se odpravile vse nerednosti (anomalije) ter da bi na eni prometni črti v tisto mér vkupni prevozní troškovi za bližjo postajo ne bili višji, kakor za bolj oddaljeno“.

Ta predlog se je živahno podpiral ter se oddal odseku za tarife, naj izrazi o njem svoje mnenje ter o tem poroča. Gospod poročevalec je imel v seji odbora za tarife zopet priliko, sestavljeni predlog obširno utemeljevati ter posebno na težavno tekmovalje tukajšnje trgovine z manufakturnim blagom, s sladkorjem, z lončenino in steklenino, s porcelanom itd. nasproti Gorici in Trstu; na težavni obstoj kanditne tovarne v Ljubljani nasproti tekmovalju v Gorici, katera ima sadje doma, in sladkor iz Česke mnogo ceneje dobiva, kakor veliko bližja tovarna v Ljubljani, tako da se je slednja bavila uže z vprašanjem, bi se li v Gorico preselila, kar bi se ve da za naše mesto ne bilo neprijetno. Dalje je opozoroval na škodo, katero trpijo lastniki gozdov in trgovci z lesom v Kranjski, ker je za tako oddaljene postaje v Selzthalu vozarina v Trstu tako zelo nizka, da se vsled tega cene v Trstu znižajo ter se tekmovalje oteži.

Kranjska, katera ima dve tretjini gozdov, izgubi vsled teh prednosti vso to dobroto, da leži blizu morja, kajti za bolj oddaljene dežele je nižja vozarina, kakor za-njo. Da-si gospodje iz principijalnih vzrokov gorenjega predloga od besede do besede vzprejeti niso hoteli, so vendar vzprejeli naslednji predlog:

„Ravnateljstvo se prosi, da preiskuje kvarne slučaje, katere je objavil član g. Luckmann, po katerih slučajih škodo trpijo posamni izdelki trgovine in obrtnije na nekaterih prometnih progah vsled tega, da zá-nje veljajo neugodnejše tarife, kakor za bolj oddaljene, ter naj skuša te kvarne slučaje kolikor možno odpraviti, oziraje se na prometne razmere.“

Ta predlog se je enoglasno vzprejel.

*

s premogovim pepélom nastilja, katerega v ta namen kupujejo, in sicer po 5 gld. vagon ali 7 navadnih gospodarskih vozov. Slama se pa tam vsa pokrmi ali pa proda.

Kakor steljna tvarina, ima premogov pepel to izvrstno lastnost, da tekoče živinske odpadke kaj dobro posrče, da pa tudi vsebino kemičnih, rastline redilnih tvarin v gnoju pomnoži. Poslednje res da ne v toliki meri, kakor na pr. slama ali listje, kajti razložek v kemični sestavi slame ali listja in premogovega pepela je sledeči:

	dušca	kalija	natrona	apna	magnezije	fosforjeve kislina	žveplene kislina
Slama ima	4.0	7.8	0.9	3.5	1.1	2.1	1.1
Listje	bukovo	1.0	0.2	—	2.1	0.3	0.2
	hrastovo	1.0	0.3	—	1.7	0.4	0.2
Premogov pepel	—	0.5	—	8.5	1.6	0.8	6.1

Rastline direktno najbolj redilnih tvarin, ima po tej tablici premogov pepel res malo, kajti dušca nič. kalija le 0.5 %, fosforjeve kisline le 0.8 %; zato ima pa v sebi dosti apna 8.5, katerega na ljubljanskem barju (morostu) tako močno, da skoro popolnem pomanjkuje, in posebno dosti žveplene kisline 6.1 %, katera na kemični razkroj težkega sveta in povzdigo njegove rodovitosti kaj močno vpliva.

Pa, kakor uže koj v pričetku rečeno, je premogov pepel za kmetovalca poljedelca v tem obziru velike vrednosti, da zemljo, da svet fizično zboljša. Ako bi na primer Postojnci premogov pepel, namesto da na škarpi pod kolodvorom čisto zavržen leži, na sosednje kaj težke njive zvozili, ga tam enakomerno in precej na debelo raztrosili, ter na jesen podorali; zadobili bi prav kmalu veliko rahlejšo in tudi veliko rodovitnejšo zemljo, uže celó, ako bi to večkrat, recimo, vsakih 10 let, ponovili. Ako bi pa Borovničani premogov pepel na barje zvozili, ter ga na tamošnjih njivah Postojncanom enako porabili; ž njim bi še preprhko zemljo kaj koristno zgostili — vsled teže — ob enem bi pa tudi v pepelu obdržano apno prhlci utelesili, ter s tem — res da v veliko manjši meri — to dosegli, kar s cestnim blatom dosežejo.

Borovničani, Postojnci in drugi blizo železnice ali velikih parnih tovarn stanujoči kmetovalci ne pustite torej premogovega pepela brezkoristno na kupih ležati, ampak porabite ga.

R. D—c.

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Dolénc, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

Z uvedenjem pravega poduka na pripravnici, pa kakor uže rečeno, tudi ne bo še namenu stvarí zadošteno, treba je tudi oskrbovanje drevesnic samo vrediti. Izdelati bi se moral v ta namen normalni načrt o velikosti in ureditvi srenjskih drevesnic, ter mu dodati natančno inštrukcijo o gospodarjenji v nji. Srenje bi se morale postavno primorati, vse za drevesnico potrebno, kakor težje delo, — po robotnikih, kateri bi se s to potjo tudi kaj učili opravljati dati — orodje, sadno seme, cepiče, gnoj itd. učitelju preskrbeti; za kar bi pa tudi morale imeti pravico po svojih odborih dorastlo drevje po gotovem redu čisto brezplačno med srenjčane razdeliti.

Gledé oskrbovanja drevesnice bili bi po vsem tem gospodje učitelji postavno primorani to prevzeti, in ne bilo bi to potem kakor dandanes le od njih proste dobre volje odvisno. Na šolah, kjer je več učiteljev nameščenih, bi se morali učitelji v oskrbovanji drevesnice na vsak način vrstiti, tako da bi vsako leto drug učitelj učence podučeval ter drevesnico oskrboval. In kakor je baš potrebno, da se ljudske šole po deželnem in okrajnem šolskem nadzorniku nadzorujejo; potrebno bi bilo gotovo tudi, da bi kmetijski popotni učitelj drevesnice ljudskih šol večkrat med letom inšpiciral, ter na kompetentna mesta vestno poročal, v kakošnem stanu jih je našel.

Da bi morali pa gospodje oskrbovalci drevesnic za svoj trud tudi primerne remuneracije dobivati; to se razumi pa samo po sebi, kajti, da bi to brezplačno storiti morali, se ne sme nikakor zahtevati. „Vsak delalec je svojega plačila vreden. Dokler ne bode kmetijski poduk in dokler ne bodo drevesnice ljudskih šol postavno tako uredjene, kakor smo tukaj navedli; ni pričakovati, da bi se sadjarstvo po ljudskih šolah v deželi povzdignilo!

Za povzdigo kranjskega sadjarstva ustanovila se je tudi deželna vinarska in sadjarska šola na Slapu. Njen namen je, ako vinarstvo zdaj na stran pustimo, kranjske mladenče v sadjarstvu kolikor le mogoče popolnem izučiti, da zamorejo potem to na lastnem domu pravilno gojiti; ob enem pa tudi v veliki drevesnici več ko le mogoče plemenitega sadnega drevja izgojiti, ter ga po deželi zaploditi. Eno kakor drugo izpolnuje ta zavod vestno, toda pri enem kakor drugem je nekaj, kar obadva namena v vspehu ne malo, ampak kar uže bitstveno krha, in naravni nasledek obojemu je to, da se sadjarstvo po tem zavodu v deželi vendar tako ne širi, tako ne povzdiguje, kakor bi se lahko, kakor bi se moralo.

Namen zavoda je po deželi, žalibog, še dosti premalo poznat, on je kmetijska novost, za katero se pa od najmerodajnejših oseb — dosti, dosti premalo reklame dela. Naravni nasledek te istinite pa gotovo žalostne prikazni je pa to, da se dosti dosti premalo učencev oglašajo, in da je še med temi, kateri se oglašajo, prevagljiva večina takih, kateri ne pridejo iz trdnejših kmetijskih hiš s tem namenom v šolo, da bi po njeni dovršitvi na lastnem domu ostali, ampak pridejo iz ubožnih hiš in z namenom, si po dovršitvi šole po svetu službe iskati. Res je tudi, taki abiturijenti bi v namen povzdige domačega sadjarstva lahko dosti koristili — ako bi naši grajščaki, kateri gospodarskih pomočnikov potrebujejo, hoteli ali prav za prav zamogli razumeti, da je vendar čisto opravičeno, človeka, kateri se je v strokovni šoli izšolal, boljše plačati, in ž njim tudi drugače ravnati, kakor pa s čisto navadnim hlapcem. In tako pride, da si morajo ubožni učenci deželne kranjske vinarske in sadjarske šole izven dežele, posebno na Hrvatskem kruha iskati, kjer si ga tudi najdejo, kajti istina je, da so marljivi pošteni slapenski učenci na Hrvatskem iskani gospodarski pomočniki, in deloma tudi uže gospodarski činovniki.

Kako resnično da je vse to, kar smo tukaj navedli, dokažejo naj sledeče številke: od kranjskih fantov, kateri so do konca leta 1883. slapensko šolo popolnem dovršili, jih je na lastnem domu 17 (med temi so pa nekateri le za to doma, ker niso za službe zmožni), po službah jih je pa 18, in med temi so le 4 na Kranjskem, na Hrvatskem jih je pa 8, na Primorskem 2 in na Štajarskem 2. Nekateri so pri vojakah, dva sta umrla, eden je v Ameriki.

Drugo, kar pravi namen deželne vinarske in sadjarske šole, močno krha, je pa to, da ni njeno zemljišče deželno, ampak blagega gospoda grofa Lantierija, kateremu tudi čisti dohodek gospodarstva pripada. Zato se ne more plemenito sadno drevje zastonj iz drevesnice oddajati, ampak le proti sicer nizki, pa vendar le toliko visoki ceni, da se ravno na Kranjskem za to skoro najmanj kupca najde.

(Dalje prihodnjič.)

Kmetijske novice in izkušnje.

* Vsled sklepa občnega zbora štajarske c. kr. kmetijske družbe bode od 1. julija t. l. naprej imela družba svoje glasilo z imenom „Landwirthschaftliche Mittheilungen für Steiermark. Urednik novemu listu bode družbeni tajnik Miroslav Müller. „Der steirische Landbote“, list, kateri je dosedaj bil glasilo štajarske kmetijske družbe, je s 16. junijem nehal izhajati.

**

* * * *Teoretično-praktičen poduk v sadjereji za učitelje* priredil je v teku zadnjega leta narodni gosp. učitelj M. Rant trikrat. Dvakrat je podučeval pri sv. Ivanu, enkrat pa v Slavini. Tega poduka vdeležili so se naslednji gg. učitelji: M. Hiti, Gust. Grosman, Matija Arko, B. Marko, S. Hiti, Št. Jelenec in J. Dimnik. Podučeval je gosp. Rant o uredbi šolske drevesnice, o setvi in stradificiranji sadnega semena, o pikiranji, o požahnjevanji, o obrezovanji sadnega drevja itd.

Ker je g. Rant ta poduk iz lastnega nagiba priredil, brez vsake pomoči, je njegovo prizadevanje še toliko bolj hvalevredno. Čast g. Rantu!

**

* Znano je, da konji ob priliki požara neradi zapusté hlev in da jih ni mogoče dostikrat z največjo silo ven spraviti. Skušnja pak uči, da osedlani konji ali pa če se jim komat na vrat dene, brez ovire hlev zapusté.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 20. Imam junico, katera je lepo rejena, koja je uže štirikrat bila pri biku, a še sedaj ni breja. Kaj mi je storiti? (C. Ž. v Kl.)

Odgovor. Junica je gotovo predobro krmena. Dajte ji manj krme in kolikor mogoče le sveže, zelene krme. Ravno tako poskusite sè premembo bika, ker je pri marsikateri kravi temu tudi bik vzrok.

Vprašanje 21. Imam veliko rabljenega čresla na razpolaganje. Ali bi ga bilo mogoče v kmetijstvu koristno porabiti. (F. G. v P.)

Odgovor. Pomešajte čreslo v kompost (mešanec), pridenite zraven apna, blata iz ceste itd. Kompost iz čresla mora biti dobro preležan, vsaj dve leti star in med letom večkrat dobro predelan. Politi ga je treba večkrat z gnojnico. Čreslovi kompost je posebno dober za gnojenje vrta. Čreslo dá se tudi porabiti za kurjavo, dotične peči se ve da morajo biti nalašč za tako kurjavo narejene.

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

Trgovina in industrija potrebujeta za svoj razvoj nekeve stabilnosti; spremenljivost tarif in neenakomerna njih uporaba omajeta podstavo industrije, torej se v Avstriji sploh želi, da bi se železnice podržavile, ker se pričakuje, da bi potem nastala stabilnost tarif ter bi se uvaževali vsi interesi.

Na prošnjo mnogih lastnikov žag, tovarn za lesovino in netila je poročevalec stavil v državno-železničnem sovetu naslednje utemeljene predloge:

I. „Slavno c. k. ravnateljstvo se prosi, da bi delalo na tako spremeneno reformne tarife pri avstrijsko-ogerskih železnicah, da bi se surov, neobsekan les (oblikovec) do dolgosti voza in krajniki uvrstili v razred C.“

Med razlogi k temu predlogu je med drugim rečeno, da reformna tarifa z 1876. leta uvršča samo les za kurjavo v razred C., oblikovce pa kakor izdelke iz njih uvršča v posebni tarifi II. Ta razredba ne ugaja vsem nazorom o umnem tarifovanju.

Če se vozi žagano blago za enako tarifo kakor surov les, se pač slednji ne bode dosti pošiljal. Marsikatero prevažanje in odpošiljatve izostanejo in izgubijo se mnogi odpadki pri oddaljenih žagah, kateri bi se inace pač spravili v denar. Po mnogih izkušnjah se more trditi, da se povprečno za kubični meter žaganega lesa potrebuje 1½ kubičnega metra oblikovca, odpade torej tretjina oblikovca na krajnike in žaganje.

Po teži se potrebujeta za naložitev voza z žaganim lesom dve naložitvi z oblikovci, ker se na pr. deske in latve, predno se odpošljejo z železnico, morejo posušiti, ter suhega žaganega lesa le blizu 500 kil kubični meter tehta, oblikovca pa, kateri se ne more tako posušiti, tehta 650 do 800 kilo kubični meter. Če se ozira na razne cene blaga, se dobi naslednji rezultat:

En naklad na železniški voz močnejših hlodov za žaganje daje okolo 16 kubičnih metrov po okolo 6 gld. = 96 gold.; en naklad žaganic ima povprečno 20 kubičnih metrov po 15 gold. kubični meter = 300 gold.; žagan les bi imel torej blizu trojno vrednost. Pri tem računu so se vzeli močnejši hlodi, katerih se mora naložiti 100 metričnih centov; menj ugodna je razmera pri slabejšem in svežem oblikovci, s katerim se ne more vsa nosivnost železniškega voza porabiti in kateri ima veliko manjšo vrednost. Tovarne za lesovino in staničevino (Cellulose) rabijo tenak les, prve le svež les, ki se dopošilja s skorjo, katerega se more samo 12—14 kubičnih metrov na en železnišk voz naložiti; cena takemu lesu je na kraji, kjer se naklada, komaj 4 gold. za kubični meter, toraj reprezentuje naklad železniškega voza komaj vrednost 48 do 56 gld. Če voznja od kraja, kjer se les seka, ni cena, dobi lastnik gozda komaj kaj za les, tovarne ne morejo več plačati, ker so se cene lesovini in lesnim krovcem za papirščino zeló znižale. Da se je oblikovec in žagan les postavil v eno vrsto, je gotovo abnormno.

II. „Slavno c. kr. ravnateljstvo se prosi, da izjemno tarifo V. od 1. julija 1883. l. tako spremeni, da se pri lesu za kurjavo, pri krajnikih, lubji in oblikovci na vseh relacijah cene izjemne tarife I. po poti kartiranja uporabljajo, nasproti pa naj se v izjemnem tarifu V. nahajajoče znižane cene za posamične relacije in odpuste vozarine s tem, da se vrnejo, odpovedo ter v primernem obroku ustavijo.“

Med razlogi utemeljitve tega predloga se navaja, da se v istini težko uvidi, da se izjemna tarifa I. samo

*

ljenje zahteva uže posebno umnih priprav in pa posebne vrtnarske spretnosti. Za pomnožitev pravih ameriških trt in njih precepljenje treba je na Dolenjskem posebni zavod ustanoviti. Najboljši tak zavod bi bil pa neovrgljivo popolna vinorejska in sadjerejska šola, katera bi svoje lastne vinograde s samimi, na ameriški podlagi cepljenimi najboljšimi evropskimi vrstami trt zasadila, katera bi bila pa tudi tako rekoč prava tovarna za pridelovanje in oddajenje takih trt dolenjskim kmetovalcem.

Dolenjska vinorejska in sadjerejska šola preskrbljena bi morala biti koj v početku: 1) z zadostnim številom pravih ameriških sort trt, kakor so: „*lasores*“, „*riparia*“ in „*aestivalis*“, da bi se na njih vsako leto velikanski broj ključev prideloval. Previdena bi morala biti 2) s številu ključev primerno trtnico peščenega sveta, v kateri bi se ključi v enem letu v ukorenjene sajenice ali bilfe spreminjali; 3) z drugo trtnico za pridobitev prav tenkih cepičev domačih trtnih plemen, kajti ameriške trte imajo kaj tenak mlad les, tako sicer, da jih ni mogoče z le količkaj debelimi cepiči požlahniti; 4) z zadostno množino posebno pripravljenih gorkih léh (Mistbeete), v katerih edino je mogoče ameriške trte s povoljnim vspehom cepiti in požlahniti, tako, da se v njih cepljene trte, če so se dobro prijele, zopet trtnici, in čez eno ali dve leti pa še vinogradu izročé.

Ustanovitev popolne vinorejske šole na Dolenjskem je z ozirom na pretečo trtno uš **neobhodno potrebna**. Ne zadostuje nam več, da se vinogradi s pravimi cepljenimi ameriški trtami zasade, marveč jih je treba tudi prav racionalno zasaditi, kajti kakor hitro trtna uš nastopi, izostati ali odpasti mora **grubanje trt po polnem**, ker sicer vsa ameriška trta nič ne hasne, ker zadobi po grubanji domača sorta trte les, svoje lastne korenike, na katerih se uš naseli, in katere vsled tega potem vendar le poginejo. Pa še nekaj je, kar dolenjsko vinorejsko šolo zaradi preteče trtne uši zahteva ter na dan kliče. Ameriška podlaga evropske trte je podobna pač materi, katera more dva otroka dojeti, en otrok je trtna uš, drugi evropsko deblo trte. Mati, katera mora dva otroka dojeti, si mora tudi sama dobro z živežem streči, in ravno tako je pri ameriški trti, katera je cepljena z domačo. Ameriška trta ima res da izredno čvrsto rast, ali po trtni uši nalezena mora vendar le v prilično malih letih upešati, in po tem treba jo zagnojiti. Zdajšnje dolenjsko gnojenje trt, s plastjem in ajdovimi plevami pa ne bode **nikakor** zadostovalo; treba je šole, katera bode kmetovalce prepričala, da je treba tudi trte z živinskim gnojem gnojiti, katera bode pa tudi kmetovalce učila, po kaki poti se ga bode lahko pridelovalo, kako se bode moralo sploh vse sedanje dolenjsko kmetijstvo po vsem prestrojiti.

Sedanje dolenjsko vinstvo donaša pri vsej ugodnosti podnebja in zemlje, v prvi vrsti zaradi preprimitivnega načina gospodarstva s trto, vsled načina naprave in ohranitve vina gospodarju le toliko da zamore v dobri letini piti in zraven morda še davke plačati.

Uže samo to bi moralo naše, od kmetskega ljudstva v prvi vrsti pač v namen zmanjšanja bēde izvoljene gospode uže z davna napotiti, da bi Dolenjski čez vse potrebno vinarsko in sadjerejsko šolo podelili; no, zdaj jo pa še trtna uš za *conditio sine qua non* obstanka dolenjskega vinstva postavlja; torej bi bil pač poslednji čas, da bi se od vednega cincanja uže vendar enkrat odstopilo, ter deželi to dalo, kar uže vladajoča revščina in vrh tega še najhujša preteča nevarnost zahteva.

Proč z neplodno visoko politiko, proč z vsem strankarskim terorizmom, osebnim mrženjem in na dan z dejanji, katera bodo ustregla glasu ubozege, v bēdi zapuščenega in pojemljajočega dolenjskega kmetskega naroda!
Iz „Ljublj. Lista“.

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Doléne, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

Na osnovo eraričnih sadnih drevesnic v deželi niti torej misliti ni, pa vsaj jih še tudi po družih, v kmetijskem napredku veliko više, kakor Kranjska stoječih deželah ne nahajamo. Na Kranjskem smo še v posnemani koristnih uvedeb družih dežel kaj počasni, ako ne še celó čisto indiferentni; kdo hoče ali more torej zahtevati, da bi se kaka originalna in bodi še tako dobra ideja na Kranjskem najprej realizirala? Ali ni, na pr., kaj malo častno za nas Kranjce, da se v statistiki bere: „Ljubljana (naše glavno mesto!) je najnezdavejše mesto Avstrije, kajti po tifoznih vzrokih provzročena mortaliteta je v njej največja“. In zakaj je temu tako? Zato, ker so vodnjakom stranišni kanali najbližji sosedje.

Kolikokrat se ne preseče pri zgradvanji novih staveb v Ljubljani (šola na grabnu, Debevčeva hiša itd.) stari rimski vodotok, zdajšnja Ljubljana je pa venčar še vedno brez zdrave pitne vode. Mala Gorica ima gotovo uže čez sto let dobro pitno vodo napeljano, ona ima pa tudi uže 2, reci: dve društvi, kateri s pomočjo pnevmatičnih sodov stranišča izpraznujete ter tako brez najmanjšega smradu, fekalije iz mesta odvozujete, podavajoč jih kmetijstvu. V naši metropoli ni o vsem tem še ničesa videti.

To, kar smo tukaj navedli, ne spada sicer v študijo o povzdigi kranjskega sadjarstva, pač pa je to eminenten dokaz, v kaki veliki veljavi, da je pri nas gēslo: „nur langsam voran“ še dandanes. Ako se tako vitalna mestna vprašanja povoljno ne rešijo, kdo se bode še le za osnovo eraričnih sadnih drevesnic, katere bi v prvi vrsti ubogemu kmetovalcu koristne bile, pobrinil? Vsa hvala in čast zdajšnjemu tajniku naše c. k. kmetijske družbe g. G. Pirca, kateremu je prava ureditev sadne drevesnice dobro znana, in je navdušen za pravi prospeh našega kmetijstva, z mirno in prepričalno besedo centralni odbor naše c. k. kmetijske družbe do sklepa privedel: da se bode uže mnogo mnogoletnemu dosedajšnjemu, uzorno brezglavnemu gospodarstvu na društvenem vrtu na Poljanah vendar enkrat konec storil; ter se bo vrt skoro izključljivo v izgledno sadno drevesnico spremenil. Nastavil se bode v ta namen ondi vrtnar prav strokovnjak, kateri bode do 15.000 lepih visokodebelnatih sadnih dreves na leto izgojiti moral, in te se bodo oddajale potem po tako nizki ceni, da si jih bode še celó revni kmetovalec kupiti zamogel. Ta drevesnica bode ob enem tako rekoč mati vsem drugim drevesnicam ljudskih šol, katere se bodo po nji s sadnim semenom; cepiči, divjaki itd. preskrbovale. Po osnovi čisto nove drevesnice na prostoru c. k. kmetijske družbe na Poljanah zadobila bode ona (družba) krasen izgleden objekt namesto zdajšnje smešno-neumne brezrednosti, in za to more vsakega, za povzdigo kranjskega sadjarstva resnično vnetega kranjskega kmetovalca ta novi ukrep le jako veseliti, in reči mora: Bog daj dobro srečo!

Drevesnica kmetijske družbe na Poljanah bode pa tudi neobhodno potrebno poučno vodstvo učiteljske pripravnice, kakor hitro bode ona tako urejena, da bode na nji kmetijski strokovnjak, in ne le iz naravoslovstva izprašani profesor nameščen. Učiteljski pripravniki učili se bodo v nji sadjarstva praktično, učiti se bodo zamogli v nji pa tudi praktično kaj potrebne zelenjadoreje (Gemüsebau) in kolikor toliko tudi poljedelstva. Za vse to bode pa morala primerno osnovana biti.

Po pravilno uredjenih drevesnicah ljudskih šol, po drevesnici deželne vinarske in sadjarske šole (osobito, ako se bode ta na Dolenjskem otvorila, kajti žalibog, da obstoji neutemeljena misel, da v Vipavi izgojeno sadno drevje za bolj hladne dele dežele primerno ni) — po drevesnici c. kr. kmetijske družbe na Poljanah po vseh teh sadnih drevesnicah spravilo se bode gotovo v prilično prav kratkem času toliko sadnega drevja v deželo, da bode prvi točki gospodarskega pomena kranjskega sadjarstva, to je, pravi meri gojenega drevja ustrezno, in preidemo zdaj k drugi, to je, k pravemu gospodarskemu načrtu sadjarstva.

(Dalje prihodnjič.)

C. kr. kmetijska družba kranjska.

Seja glavnega odbora dné 6. julija 1884.

Seji predseduje g. Karol baron Wurzbach-Tannenberg. Navzoči: g. podpredsednik J. F. Seunig, tajnik Gustav Pirc in odborniki: gg. Brus, Jerič, Kastelic, Robič, Souvan, Witschl in dr. M. Wurzbach.

Prošnja posestnika J. Arkota iz Kočevja, da bi mu družba škodo povrnila, ki jo ima vsled obolenja živine, kojo je kupil v oktobru 1883. l. od kmetijske družbe, se odbije.

Subvencijo kmetijskega ministerstva za kmetijski nadaljevalni poduk porabiti sklene centralni odbor po nasvetu c. k. deželnega šolskega sveta.

C. kr. deželna vlada naroči družbi izraziti svojo mnenje o prošnji občine Prežganje za dovoljenje ustanovitve novih letnih semnje in o prošnji mestne občine radoljiške, da se sedanji navadni kramarski semnji spremené tudi v živinske semnje. Centralni odbor je sklenil, deželni vladi priporočati prošnjo mesta Radovljice, prošnjo občine Prežganje pa ne.

C. kr. deželna vlada naroča v svojem dopisu od 3. junija t. l., št. 3010, da kmetijska družba predloži natančni zapisnik vseh kálov in vodnjakov, za koje so dobile občine državno podporo. Centralni odbor vzame naznanje poročilo tajnika, da je poročilo uže odšlo na c. k. deželno vlado.

Gosp. Albinu Arkotu nakaže se honorar za dogotovljene zapisnike občnih zborov v mesecu novembru in januariju.

Poročilo g. vodje R. Dolenca v zadevi plugov za težke zemlje izroči se dotičnemu odseku.

C. kr. deželna vlada javi družbi v svojem dopisu od 13. junija t. l., št. 5575, sledeče:

C. k. kmetijsko ministerstvo je z odlokom od 24. maja t. l. dovolilo „čebelarskemu in sadjarskemu društvu“ v Jesenicah 100 gold. kot enkratno podporo za družbeno drevesnico. Ta svota ima se izplačati potem kmetijski družbi precej, ko je ustanovitev drevesnice zagotovljena. Drevesnica mora biti svojem namenu primerno napravljena in obdelana. — Društvu je c. kr. vlada naročila, poročati kmetijski družbi o ukrenbah, koje je storilo o zadevi drevesnice. Za razstavo, ki jo priredi meseca avgusta „čebelarsko in sadjarsko društvo“ v Lescah, dovoli mi-

nisterstvo eno sreberno in eno bronasto svetinjo za kranjske čebelarske pridelke in izdelke; darila za sadjarsko razstavo ministerstvo ne dá, ker ob času razstave za Kranjsko važnega, poznega sadja še nič ni. Vlada naroča centralnemu odboru v teh zadevah v svojem času ji poročati ter svoje nasvete staviti.

Prošnji učiteljev gg. Perneti v Vipavi in M. Ranta na Premu, da se jima dá nagrada za pokončevanje škodljivih mrčesov, se uslišite ter vsakemu gospodu 10 gold. nakaže.

Naznanilo narodnega učitelja M. Ranta, da je priredil kmetijski poduk za učiteljice, se s priznavanjem na znanje vzame.

Poročilo podružnice novomeške v denarnem stanu hoče centralni odbor odobriti, ko dobi natančnejša razjasnila k dotičnim računom.

Vodja podkavske šole g. vitez Bleiweis-Trsteniški poroča o izidu poskušnje, koja je bila 26. in 27. junija na imenovani šoli.

Pri tej priliki centralni odbor naroča gosp. vodji potrebno ukreniti, da se red in disciplina med učenci bolje vzdržuje.

Za uda se na novo v družbo sprejme gosp. Ivan Hlebanja, posestnik v Srednjem Vrhu.

Kmetijske novice in izkušnje.

* Sadjarska zadruga ustanovila se je v Wildonu na Štajarskem. Zadruga ne bode le posredovala pri prodaji svežega sadja, ampak bode še letos napravila si sadno sušilnico po Alden-ovem sistemu.

* * *

* Trtna uš zaplodila se je tudi uže na Rumunskem. V zadnjih dneh našli so jo namreč v Prahovskem okraji.

* * *

* Deželni zbor isterski je v svoji seji od 24. junija t. l. sklenil ustanoviti deželni kulturni svet.

* * *

* Najbogateji živinorejec je Swan v Cheyenne City v Zjedinjenih državah v severni Ameriki, kajti on ima v svoji lasti nad 200.000 glav goveje živine. Njegovi pašniki merijo še enkrat toliko, kot cela Kranjska skupaj.

* * *

* C. kr. kmetijsko društvo goriško je sklenilo v občnem zboru 19. t. m. prirediti dné 28. septembra t. l. deželno-živinsko razstavo, za katero je odločilo 1900 gold. za darila, katera bodo prejeli oni živinorejci, ki bodo najlepše živali prignali v razstavo.

„Goriški Gospod. list.“

* * *

* Bolezen na paradižnikih provzročuje neka gliva in ker se sliši od raznih dežel, da so enako bolezen opazovali na paradižnikih, svetujemo, da se tudi te rastline prav tako, kakor trte žveplajo.

„Goriški Gosp. list.“

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Dalje.)

VI. Gosp. zbornični tajnik poroča o vprašanji, potrebujejo li mlinarji za pekarenje črnega kruha izkaza

*

Obdelujmo umno naša polja!

Spisuje V. Rohrmann, pristav deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

II.

Zakaj ne zboljšujemo rodovitnosti zemlje z globokejšim obdelovanjem?

(Dalje in konec.)

O načinu izpeljave globokejšega obdelovanja so nazorji različni. Mnogo jih je tega mnenja, da je potrebno sploh le globokejše orati, ako hočemo bogatejše pridelke doseči — nedvomno je, da imajo isti tudi v nekotih slučajih prav.

Nam se je umno poprijeti globokejšega obdelovanja in neobhodno potreba je toraj, da pričnemo najprvo natančno preiskovati jakost spodnje plasti in še le potem izbrati si na podlagi te preiskave pravi način globokejšega obdelovanja.

Splošno zamore biti jakost spodnje plasti razmerno trojna in sicer slabša, ista ali boljša, kakor ona zgornje plasti.

Ako smo našli, da imamo od zgornje bolj revno, nerodovitno spodnjo plast, tak opustimo globoko oranje (preoravanje) in pričnimo pospeševati samo z rahljanjem spodnje plasti v zvezi z navadnim oranjem rodovitnost zemlje. Če je pa spodnja plast v jakosti enaka zgornji ali pa še morda boljša, tako se lahko precej prične z globokim oranjem, toda — sosebnost v prvem položaji — v zvezi z umnim, dobrim gnojenjem.

Pač nam ne dela preglavice, globosežno, ilovno zemljo, kateri je primešanih kakih 10% apna ali 20% sprstenine, pa tudi ne sploh bolj rahljo zemljo z dobro spodnjo lego globoko preoravati; nasprotno se pa moramo pač s pozornostjo globokejšega oranja lotiti pri težki, mrzli zemlji in to tem bolj, čim manj imamo gnoja v to svrhu za pripomoček. Da se kolikor možno varujemo v takih slučajih pred slabimi vspehi globokejšega preoravanja, je umestno, da začnemo najprvo s poskusi na manjših prostorih — po očitno dobrem vspehu teh poskusov pa splošno na polji.

Po načinu globokejšega obdelovanja namreč, ako hočemo spodnjo plast preoravati ali pa samo zrahljati, poslužujemo se v to svrhu raznih sredstev — raznega orodja.

Za globoko oranje služi lahko eno oralo, katero mora biti močno s primerno zavito in strmo desko (rajolno oralo); poslužujejo se pa tudi dveh oral, kojih prvo navadno brazdo vreže, drugo pa v isti brazdi sledi in spodnjo plast preorava itd. Omenjam tu, da je za globoko oranje na Českem zraven parnega pluga, ki se pa le pri veleposestvih nahaja, na prvem mestu splošno priljubljeno „rajolno oralo“ od Rud. Sacka. Velevspešno poslužujejo se ga tudi kmetovalci okoli Dečina na severnem Českem in sicer na zemlji, koje fizikalna jakost je skoraj ista dolenjske zemlje. To rajolno oralo je čisto železno in tehtta s plužnjem vred 135 kilg. Stane pri „Clayton & Scuttleworth“ na Dunaji z dvema rezervnima lemežema skupno 50 gold. Za 21—37 cm. globoko oranje s tem oralom rabimo vprežno moč 4 volov.

Globoko oranje prične naj se polagoma — ne nenkrat na vso globokost. V jeseni izvršeno, s primerim gnojenjem spremljano, dalo nam bode kmalu očitno korist.

Pri zrahljanju spodnje plasti poslužujemo se pa navadnega in podzemeljskega (brez deske) oral. S prvim vreže se navadna brazda, drugo sledi v tej brazdi in razrušuje, rahlja samo spodnjo plast, ne da bi jo na

površje spravljalo. Ta način globokejšega obdelovanja je velike važnosti, ker ga lahko izpeljemo pri vsaki zemlji, če ima še tako borno in nerodovitno spodnjo plast,*) brez posebnega gnojenja in vendar na korist večje plodnosti vsled omenjenih uže vzrokov. S takim rahljanjem pripravljamo pa tudi lahko spodnjo plast, se ve da le v zvezi z dobrim gnojenjem, za poznejše preoravanje.

Globokejše obdelovanje podpirati mora primerno gnojenje — tem boljše, čim revnejša od zgornje plasti je spodnja plast, katero z globokim oranjem na površje spravimo. Zeló dobro bi bilo, ako bi ilovnato zemljo, ki je polna železnega okisa — kar velja sosebnost Dolenjem — s hlevskim gnojem in apnom gnojili, katero slednje bi v fizičnem in kemičnem oziru jako dobro učinkovalo.

Globoko oranje prične naj se za rastline z dolgimi, krepkimi koreninami, katere spodnjo plast lahko dobro uporabijo. V tem oziru je nenadomestljiva naša pesa — najboljša izmed korenstva. Krompir uže ni tako pripraven za prvo leto. Izmed žiti prenaša še najbolj oves tako vzrejališče.

V globoko zrahljano zemljo pa sejemo najbolj vspešno prvo leto bob, nemško deteljo, esparseto itd. Globoke korenine teh rastlin spodnjo plast še bolj zrahljajo, po žetvi v zemlji ostale jo pa tudi gnojijo. Pšenica, rž in ječmen naj se nikdar ne sejejo na globokejši orano zemljo precej prvo leto, marveč še le v 2. ali 3. letu.

Globokejše obdelovanje naj se po potrebi ponavlja in sicer se to ravna po načinu vrstenja rastlin. Navadno se globokejši obdeluje za okopovalne, krmenske, predivnate in oljnate rastline. Globoko oranje naj se ponavlja normalno toraj vsakih 4—6 let, zrahljanje spodnje plasti pa razmerno vsako 3. ali 4. leto.

Želeti bi bilo, da bi se v tem oziru naši dolenjski veleposestniki ganili, gotovo na svojo in svojih sosedov korist!!

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Doléne, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

K točki 2.

Kjer je pri nas na Kranjskem sadjarstvo še v precejšnji, ali recimo, še celó veliki meri zastopano, se nahajajo skoraj brez izjeme, ako uže ne plemena, pa vsaj vrste plemen, katere nimajo skoraj da nikake vrednosti, razun najmanjše za hišno porabo v svežem stanu.

Ako hočemo, da nam sadjarstvo kaj nese, ravnati se nam je treba pri izvolitvi sadnih plemen, katere si mislimo gojiti, posebno pa še pri izvolitvi sort v plemenih, po danih podnebnih, in drugih posebno prometnih razmerah. Za kraje z ojstrim podnebjem, kateri so vrh tega še od najbližjega velikega mesta ali pa uže celó od železnice jako oddaljeni; je umestno, da se gojé tako zvana gospodarska plemena in gospodarske sorte v njih.

Gospodarska plemena in sorte imenujemo pa tiste, katere jako obilo rodé ter se z največjo koristjo za tehnične sadjarske izdelke porabiti dadó, kakor češplje

*) Izjemo dela se ve da bolj plitva zgornja s sploh kamenito spodnjo plastjo.

za sušenje, za napravo slivovke, hruške in jabelka za napravo mošta. To velja uže celó za kraje, kateri so od vinorodnih krajev jako oddaljeni. Koliko se danes ne toži o preobilem užitku šnopsa po Gorenjskem itd. Kujejo se zoper pijančevanje postave, pa vse postave ne bodo toliko hasnile, kolikor bi hasnilo, ako bi ljudje takih krajev gospodarske sorte sadja v veliki meri sadili, ter si iz njih dober sadni mošt ali magari še celó — iz češpelj — žganje slivovko napravljali. Saj vendar skušnja predobro uči, da si človek ravno tistega, česar sam nima, najbolj želi, in da lastno, s trudom pridobljeno blago vedno više ceni, kakor pa kupljeno.

Za kraje z milejšim podnebjem, in osobito, ako so blizo velikih mest in železnice, so nasprotno tako zvane namizne sorte sadja kaj umestne. Namizne sorte sadja imenujemo pa tiste, katere se ali v bližini, tako rekoč in loco ali pa tudi jako oddaljeno, po železnici itd. prevožene, v svežem stanu povzijejo.

Namizno sadje bi zamogli tudi trgovsko imenovati, in ravno tega je na Kranjskem kaj malo. Izvzemši sadje Vipavcev — kateri so v poslednjih letih v sadjarstvu jako napredovati začeli — ga ni skoraj družega v deželi, katero bi se izvažalo, razun malenkosti iz košanske in uremske doline, ter iz Gorenjskega. Pa čudno je to, da se iz Gorenjskega ne izvažujejo namizne sorte, ampak gospodarske, kajti kolikor nam je znano, zahajajo v Radovljico in okolico nemški sadni kupci, kateri jabolka kakor krompir v železniške vozove nalagajo ter odpeljujejo, da doma iz njih mošt, da neki še celó šampanjec napravljajo. Da se iz Kranjskega tako malo, da skoro čisto nič namiznega, osobito zimskega sadja — hrušek in jabolč — izpeljuje; temu je vzrok edino to, ker se pravih finih, namiznih sort, tako izginljivo malo prideljuje. Ljubljanski trg je s zimskimi jabelki skoraj sleherni leto tako rekoč zasut, in vsled tega so tudi jako po ceni, smešno po ceni; ali kaka jabelka pa so to? skoraj za trgovino samo, malo ali pa še celó nič vredni kisli drobiš, katerega se izvaževa niti izplača ne.

No, fine zimske hruške so na Kranjskem pa uže skoro kar bele vrane, kako čudo toraj, ako stane na pr. v Trstu lepa zimska hruška od 10 do 12 krajc. v hotelu?

Pač malo častna resnica za nas Kranjce je istina, da se iz Tolmina proti celi Kranjski vendar tako majhnega, veliko več zimskega namiznega sadja — jabelk mašanckarjev — izvozuje, in to v Aleksandrijo, Kairo itd., kakor pa iz cele Kranjske! Kranjsko sadjarstvo ni, in še celó tam, kjer je v največi meri zastopano razun v Vipavi, v tem po pravem gospodarskem načrtu gojeno, ker se ne goji prilično malo pa pravih finih, za trgovino primernih sort, ampak dosti pa slabih. Iz južnega Tirola se izvažujejo v prevagljivi meri skoraj sama jabelka rožmarinčeki imenovana, iz Tolminskega izključivo mašanckarji, ravno tako iz Štajarskega itd., zakaj bi se torej tudi na Kranjskem zdajšnji velikanski jabelčni ričet ne opustil ter z malo pa pravimi sortami ne nadomestil? Sama angleška zimska parmena, rudeči in beli zimski kalvil, mašanckar in k večem še na Gorenjskem tako izvrstno dobro uspevajoči debeli kosmač; bile bi za trgovino stokrat več vredne sorte, kakor pa vsi tisti v sam Bog vedi koliko podsortah zastopani štulčki, čebularčki itd. itd. Proč toraj z vso nič vredno sodrgo in v bo dočnosti naj se, kar se bode sadilo ali požlahnilo, le z finimi trgovskimi sortami zasadi ali požlahni.

Kaj lepa naloga našega gospoda kmetijskega popotnega učitelja bode v sadjarstvu gotovo ravno ta,

da bode v drevesnici na Poljanah za to skrbel, da s bodo v nji najpriporočljivejše gospodarske, kakor tudi namizne zimske sorte jabelk in hrušek odgojevale, in da se bode pri oddaji cepičev za drevesnice ljudskih šol, zopet strogo le na prilično malo, pa pravih sort ozir jemalo. Kaj pomaga velik sortiment, ako pa nihče nič zanj ne dá? Malo pa pravih, v trgovini zahtevanih sort, da se prideluje, vsako posebej v pravem času prodaja; potem je mogoče iz sadjarstva res izdatne denarne dohodke vleči, drugači pa nikakor. Kolikokrat nas ni v Trstu srce bolelo, ko smo videli iz Urema jabelka kakor krompir v vrečah pripeljati, ter jih pa tudi kakor krompir na mernik prodajati, in to po ceni, le malo višji od krompirjeve. Iz Štajarskega in Tirola dovažajo se pa v Trst jabelka, katera so vsako posebej, kakor pomeranče v fini papir zavita, ter isto tako v zaboje zložena; prodajajo se pa tudi po komadih, ne pa na mernike.

(Dalje prihodnič.)

Narodno-gospodarske stvari.

Trgovinska in obrtna zbornica.

(Konec.)

X. Gosp. Alf. Ledeni g utemeljuje predlog: Slavna zbornica naj dela na to, da se bode na nabiralnikih za pisma zaznamenovalo, ob katerih urah se iz njih pobirajo pisma.

Predlog se vzprejme.

XI. Iz poročila o poslovanji se objavijo naslednje važnejše reči:

1. Ukazi c. k. trgovskega ministerstva, in sicer:

- a) poročilo, da se bode do jeseni 1884. leta, kakor kaže, Budimpešta zvezala z železnico z Beligradom in Nišem; in v poročilu tem se opozarja zbornica na velik pomen in važnost te zveze srbskih železnic z avstrijsko-ogerskimi za naš promet s Srbijo in mejnimi balkanskimi deželami, in na približanje poljedelskih krajev, kateri so za naš izvoz in našo trgovino velike važnosti;
- b) naročilo, naj se predložijo sestavljeni, dne 31. decembra 1883. l. obstoječi industrijalni in trgovski obrti, in sicer v ta namen, da se more občasno konstatovati, kako je zakon o premeni in dopolnitvi obrtnega reda z dne 15. marca 1883. l. vplival tudi na število nekaterih obrtov;
- c) vabilo, naj bi se trgovci in obrtovalci v zborničnem okraji opozorili, da je primerno in v njih lastno hasen, da vse c. in kr. avstrijsko-ogerskemu konzulatu namenjene dopise poslovne vsebine adresujejo na dotični urad, ne pa na osebo dotičnega uradnega predstojnika. Primerilo se je namreč uže, da so bila vprašanja, katera so avstrijsko-ogerski obrtniki in trgovci stavili c. in kr. avstrijsko-ogerskemu konzularnemu uradu, adresirana na konzulovo osebo, ta pisanja pa so zaradi službenega potovanja, dopusta ali zaradi premeščenja dotičnega opravilnika ali kje obležala ali se mu doposlala, ter so mogla še le čez nekaj časa h konzulatu se vrniti; tako se je brez krivde konzulatove mogel dati odgovor na vprašanje večkrat prepozno.

2. Na opetovane zbornične prošnje do c. kr. ministerstva zaradi vpeljave puškarije v Kropi in Kamnigoric je z ukazom c. kr. ministerstva za uk in bogočastje z dne 31. marca 1884. l., št. 4591 došla naslednja rešitev:

vina, ne pomanjkovalo, ker jako pospešuje mlečnost ter tudi ima zdravilno moč, to je, kumna brani, da živine ne napenja, posebno kedar mnogo frišne detelje dobiva. Celó mleko dobi po njej prijeten okus.

Regrat je znan kot zdravilna piča, po kateri krave dobro molzejo. Nekateri hočejo trditi, da po nobeni krmi krave toliko ne molzejo kakor po regratu. Tudi je mleko polno tolšče ali smetane.

Tudi *beli ženof* zgodaj zelen pokošen vpliva na mlečnost. *Italijanska ljulika* je jako dobra za molzne krave prav tako iz vrste trav:

Francoska pahovka, timotejka, lesičji rep, svinjski rep. Prav priporočati bi morali živinorejcem še setev sirtka in koruze za zeleno krmo, ker nekmalo katera druga rastlina toliko piče donaša kakor sirtka zeleno pokošeno. Posebno sirtka (sorghum) je za to neprecenljive vrednosti posebno za molzne krave, katerim je poleti izvrstna piča in gotovo zdraviša, manj nevarna od detelje, posebno od lucerne.

Da moramo skrbeti za naše molzne krave še v tem, da jim dajemo zdrave vode v dovoljni meri, da žeje ne trpé, je razumljivo. Ne pozabimo tudi privošiti jim na dan saj par lotov soli, katera bo izdatno pospešila prebavljanje, od katerega je odvisna pa tudi mlečnost.

Skrbimo tudi za snažnost in čisti zrak v hlevu, kateri naj bo pozimi gorak, poleti pa ne prevroč, ter obranjen nadležnih muh, sicer bodo krave ker nadlegovane in trpinčene manje molzle.

Študije o povzdigi našega kranjskega sadjarstva.

Spisal R. Doléne, vodja deželne kranjske vinarske in sadjarske šole na Slapu.

(Dalje.)

K gojitvi sadjarstva po pravem gospodarskem načrtu spada eminentno tudi še to, da se smatra sadjarstvo za to, za kar se v gospodarstvu mora smatrati, namreč za oddelek gospodarstva, in ne pa tako rekoč le za gospodarski pritikljaj, kateremu se nikaškega gospodarskega pomena ne pridaja. In ako se sadjarstvo za oddelek gospodarstva smatra, po tem je samo ob sebi razumljivo, da mu je treba tudi izdatnega prostora odločiti, ne pa le na male vrstice, kakoršni se pri sleherni hiši na deželi nahajajo, omejiti ga.

Potrebno je, da si napravijo naši gospodarji tako zvane sadovnjake. To so bolj pri hiši ležeče, dobro zemljate, čez in čez primerno goste, s sadnim drevjem zasajene senožeti. Kjer pa naprava izdatnega sadovnjaka mogoča ni, tam naj se pa tako zvano poljsko sadjarstvo vpelje. Poljsko sadjarstvo ni nič drugega kakor zasaditev posameznih vrst sadnega drevja med posameznimi njivami. V ta namen pustijo se med njivami po dva do tri metre široke pase ledine, in na te zasadi se po ena vrsta sadnega drevja, razume se, da visokodebelnatega, da obdelovanje njiv ne ovira, da ga pa tudi paseča živina poškodovati ne more.

Tako med njive zasajeno sadno drevje vspeva jako dobro, kajti ono naredi korenike pod njivami, katere se večkrat gnojijo, donaša mu pa tudi deževnica iz višje ležečih njiv gnojilne tvarine. Poljska sadjereja podá pa tudi celemu kraju vse drugačno obličje, kajti gole ravnine, goli hribi postanejo za oko prijetno z drevjem prepreženi, na drevju se naseló drobne tice, in iz pustega, tihega, enoličnega kraja; postane prijetno oživiljen log.

Sadjarstvo mora biti pravilno gojeno, to je, zasajeno sadno drevje se mora tudi tako oskrbovati, kakor to pravila umnega sadjarstva zahtevajo. Pri nas temu žalibog zopet ni po vsem tako, kajti v koliko krajih se najde zasajeno sadno drevje tako zanemarjeno, da je groza. Ravno tako malo se mu streže, kakor bukvi ali hrastu v šumi, in vendar je treba sadno drevje vsako leto obrezovati, čistiti ga je treba, gnojiti mu je treba; potrebno je tudi, da se sadje prav obere in ne brezusmiljeno otrese ali oklati, kar še tako lepo in fino sadje za kupčijo nič vredno stori, drevje pa pohabi.

Kjer je gospodar v sadjarstvu podučen, in kjer ima on tudi pravo ljubezen do njega, tam bode tudi sadno drevje dobro oskrbljeno; ali vse drugače je v nasprotnem, in pri nas prevagljivem slučaju. Koliko je pri nas posebno boljših, to je, večjih gospodarjev, kateri, dasiravno imajo dosti drevja zasajenega, pa za njegovo oskrb, njegovo postrežbo vendar nič ne store, ker ne vedó, kaj naj bi storili, ali pa tudi za to, ker sami vsega storiti ne morejo, ker za to časa ne najdejo; zanesljivega večšega človeka pa tudi nimajo na razpolaganje. Da se vsemu temu opomore, naj bi učitelji po izgledu gosp. M. Ranta v bodočnosti le odrastle gospodarje podučevali, kako se sadju streže, kajti otroke v tem podučevati, je čisto zabadavo, ker oni nimajo ne duševne in ne fizične sposobnosti, da bi take nauke izpeljevali.

Za oskrbovanje ali postrežbo sadnega drevja osnoval naj bi se pa tudi na deželni sadjarski šoli še poseben kurz strežnikov sadnega drevja (Obstwärter-Kurs), kakoršne po drugih deželah uže zdavno imajo. Tak kurs naj bi trpel le osem, k večem štirinajst dni, in ondi naj bi se popolnem odraščeni priprosti možki podučevali, kako se drevje pravilno usadi, cepi, kako v prvi mladosti, kako pozneje, kako v starosti obrezuje, snaži, gnoji itd. Takih sadnih strežnikov naj bi bilo dosti po deželi, posebno po večjih posestvih grajščinah, in kranjsko sadjarstvo zadobilo bi čisto drugačno obličje. Namesto da bi se sadno drevje zanemarjalo, za plod še grdo lomilo, bi se pravilo oskrbovalo, kar bi bilo drevju, osobito pa gospodarju na veliko korist.

Narodne stvari.

Spomin na Mozirje.

Eden velikih národnih praznikov, ki so ga priredili vrli savinjski domoljubje letos binškošne praznike, ostane nepozabljen Slovincem in še posebej Mozirčanom; namreč blagoslovljenje zastave „Savinjskega Sokola“ na binškošno nedeljo v Mozirji, prijaznem trgu Slovensko-Štajarskega, kjer se je zbralo čez pet tisoč Slovencev, in zbrane goste pozdravilo je blizo tristo telegramov. Osebnost so slavnost počastili ljubljanski in zagrebški, po deputacijah pa praški in tržaški „Sokoli“, pa kamniški in ljubljanski pevci in razne občine in druga narodna društva. Došlici bili so v Žavcu, Brašlovcah in poslednje v Mozirji izvanredno z navdušenimi slavo-klici sprejeti, iznad poslopij so vihrale slovenske, cesarske in deželne zastave.

Slavoloki so dičili sela in pozdravljali goste v Brašlovcah z napisom od spredaj: „Živijo naši bratje slovenski Sokoli!“ od zadej: „Živelj Sokoli!“ Na drugem slavoloku pa: „Prisrčno pozdravljeni vrli slovanski So-